

De rotonde verdient sterkere kunst

Rondjes draaien rond kitsch

Van 'potsierlijke rommel' tot 'weggesmeten belastinggeld': bijna niemand wordt blij van kunst op rotondes. 'Het is hoog tijd dat we rotondekunst serieus nemen.'

CATHÉRINE DE KOCK, FOTO'S THOMAS NOLF

Het *waailicht*, een ronddraaiende lantaarnpaal van Honoré d'O, ligt geveld aan de rotonde Heidelberg in Loppem - al een half jaar nu. Omver gereden, voor de tweede keer op vier jaar tijd. Het werk wordt gezien als een van de weinige interessante Vlaamse voorbeelden van kunst op een rotonde.

'Hopelijk staat onze paal weer snel recht', zegt Marleen Van Driessche, uitbaatster van Gasthof Heidelberg, een bruine kroeg vlak aan de rotonde. Van Driessche, partner van kunstcriticus en curator Roland Patteeuw, heeft een passie voor hedendaagse kunst en zat mee in het comité dat het werk koos. 'Een van de voorstellen was een pikdorser: vreselijk, toch? Ik moet hier wel elke dag op kijken. Er staan al genoeg gedrochten op rotondes. Dit is in al zijn eenvoud wel één goed voorbeeld van rotondekunst. Jammer dat veel mensen zich blind staren op de kostprijs (50.000 euro, red.)'

Het van zijn sokkel gevallen kunstwerk van Honoré d'O is een pijnlijke metafoor voor de algemene staat van rotondekunst in ons land. 'Dikwijls denk ik: ik zou er liever op rijden dan errond', zei kunstenaar Dirk Braeckman over rotondekunst (DS 17/2). Hij noem-

de ze 'een sprekend voorbeeld van lelijke kunst in de openbaarheid'. Vlaanderen staat vol met nietszeggende abstracte sculpturen, bierketels, koeien en schapen in kleurrijk polyester en roestige paarden. Veel decoratie, weinig ambitie.

Critici wijzen met de vinger naar de lokale gemeentebesturen, die de rotondes in concessie van de overheid krijgen. Die willen al te graag hun achterban en lokale (amateur)kunstenaars *pleasen*. Bovendien gebruiken dorpen en steden hun rotondes om hun toeristische troeven in de verf zetten. Sterke kunst levert dat nooit op.

Rotondekunst toont Vlaanderen vaak op z'n smalst. Toen de Oudenaardse kunstenaar Peter Bijls aan de N60 in Eine zijn verguisde kunstwerk *La reine de l'Escaut se lève* onthulde, moest hij de naam vernederlandsen na protest. Jammer voor *De koningin van de Schelde*, maar iedereen kent het werk onder zijn spotnaam 'De penis van Oudenaarde'.

Liever leeg

Als provincialisme niet om de hoek loert, dan is er wel het spook van de commercialisering dat de rotonde belaagt. In Vlaanderen is reclame maken op rotondes nochtans verboden - in tegenstelling tot Nederland. 'Maar de verdoken

reclame neemt toe,' zegt Katrien Laenen, coördinator van de cel Kunst in Opdracht, dat lokale overheden advies geeft over kunst in de openbare ruimte. Gemeentes durven zo al eens bevriende bedrijven te paaien. 'Zo was er onlangs nog een compositie van legoblokjes die we een negatief advies hebben gegeven.'

Sinds 2008, na een oproep van de toenmalige Vlaamse Bouwmeester om de rotondewaanzin te stoppen, moeten alle lokale overheden die een kunstwerk op een rotonde langs een gewestweg buiten de bebouwde kom willen plaatsen, hun voorstel eerst verplicht voorleggen aan de cel Kunst in Opdracht.

De vraag is of de regel ver genoeg gaat. Het advies van de cel is immers niet-bindend. Bovendien is er binnen de bebouwde kom geen advies vereist.

Toch is Laenen hoopvol. De dwang om Vlaamse rotondes zonder veel nadenken vol te proppen met kunst en kitsch, is afgenomen, onder meer door de crisis. 'Ik zie ook vaker samenwerkingen: de dienst cultuur overlegt dan met de dienst stadsvernieuwing. Zo krijg je een bredere visie op wat een rotonde moet zijn.'

De stad Kortrijk nam enkele jaren geleden de radicale beslissing om geen kunst meer op rotondes



'Het neusje' in Aalst, van Patrick Van Caeckenbergh: zeldzaam voorbeeld van goede smaak.



Op een rotonde in Ronse staan beschilderde polyester schapen.



'De koningin van'



Monument met

Als provincialisme niet om de hoek loert, dan is er wel het spook van de commercialisering dat de rotonde belaagt

'Haal de rommel weg, selecteer strenger en trek de budgetten op. Het is hoog tijd dat we rotondekunst serieus nemen'

TIJS VAN DEN BOOMEN
Nederlandse Rotondologisch Genootschap

te plaatsen. 'Rotondekunst is altijd een compromis: de kunstenaar wordt daar niet blij van en het publiek ook niet. Dus zijn we er maar mee gestopt,' zegt Catherine Baelde, ondersteunend medewerker van de adviesraad Kunst in de Publieke Ruimte, die het stadsbestuur adviseert. 'Er zijn betere plekken om kunst te zetten dan op een rotonde. Het is ook beter voor de verkeersveiligheid.'

Nieuwe rotondes worden groenperkjes, met of zonder vlaggenmasten. Kortrijk houdt momenteel nog twee rotondekunstwerken over: een buste van Cowboy Henk en een beeld van de wijsgeer Avicenna, gekregen van de bevriende Oezbeekse stad Tashkent, dat de stad uit beleefdheid niet wegdoet.

Draaiend huis

Toch kan rotondekunst sterk en geestig zijn. Zoals het *Draaiend huis* van kunstenaar-architect John Körmeling. Op de Hasseltrotonde in Tilburg plantte hij een bewegende doorzonwoning die in 20 uur helemaal rond het plein draait. Het huis refereert aan de jaren 60 en 70, toen de band tussen werken en wonen meer en meer doorgeknipt raakte.

Het huis van Körmeling is een van de favorieten van Tijs van den Boomen, journalist gespeciali-



de Schelde' of 'de penis van Oudenaarde'?



fietsen op het Rondplein in Brakel.

seerd in de publieke ruimte. Samen met ontwerper Peter Jonker richtte Van den Boomen het Nederlandse Rotondologisch Genootschap op, dat ijvert voor meer kwalitatieve kunst op rotondes. 'Er wordt vaak lacherig gedaan over rotondekunst. Maar wat wordt neergepoot op rotondes, zegt veel over de gemeenschap waarin ze ontstaat', zegt Van den Boomen. 'Als genootschap pleiten we er niet voor om alle rotondes vol te zetten met kunst. Wel zeggen we: haal de rommel weg, selecteer strenger en, niet onbelangrijk, trek de budgetten omhoog. Het is hoog tijd dat we rotondekunst serieus nemen.'

De rotonde zelf is een moeilijk te veroveren niemandsland, geeft Van den Boom toe. 'Het is een vreemd, groot eiland. Je moet er rekening mee houden dat een werk van alle kanten tot zijn recht kan komen. Omdat je er zo voorbij bent, moet het makkelijk gelezen kunnen worden door passanten. En de verkeersveiligheid mag ook niet in het gedrang komen.'

Veel artistieke manoeuvreerruimte heeft een kunstenaar niet op een rotonde. En dan is er nog de slechte naam. 'Alleen al daarom wagen serieuze kunstenaars zich er liever niet aan.'

Patrick Van Caeeckenbergh, Belgisch kunstenaar met internatio-

nale faam, durfde de rotonde net als Honoré d'O wel aan. Hij maakte *Het neusje*, een grote rode neus in polyester vol knipogen, voor de rotonde aan de Heilig Hartkerk in Aalst. 'Ik heb me gelukkig nooit iets aangetrokken van hokjesdenken', zegt Van Caeeckenbergh. 'Voor zo'n project moet je als kunstenaar je ego aan de kant schuiven. Een rotonde kan nooit een sokkel voor beeldhouwkunst zijn: je vliegt er immers zo aan voorbij.'

Trouwfoto's

Het neusje verwijst zowel naar de ronde vorm van de rotonde zelf, als naar het Aalsterse carnaval. 'Het werk maakt deel uit van het geheugen van de stad', zegt hij. 'Mensen laten hun trouwfoto's nemen bij *Het neusje*. De as van een carnaval is er ooit zelfs uitgestrooid. Zo'n werk heeft ook pas waarde als het zich inschrijft in de hele gemeenschap.'

Het neusje heeft een naamloze rotonde een gezicht gegeven. En *Het waailicht* in Loppem? Dat staat tegen de zomer weer recht, verzekert schepen van Cultuur Arnold Naessens (CD&V-Nieuw) -controversie over weggesmeten belastinggeld of niet. 'Over goede kunst zal altijd controversie zijn. Dit werk heeft letterlijk en figuurlijk iets in ons dorp in beweging gezet.'

De plaat van Karen Damen

Een Nobelprijs wordt het niet

'Laat me boenk erop, of los ernaast', smeekt Karen Damen om toestemming op 'Een ander spoor', haar debuutalbum als soloartiest. Ze doet echter geen van beide - dat is net het euvel.

Met K3 toerde Karen Damen jarenlang als veredelde babysit: de kortste weg naar entertainment en geluk voor vele kinderen. Het leverde haar een megacarrière op, maar tegelijk miste ze haar kans als Serieuze Zangeres. Die tweestrijd blijkt de kiem voor 'Een ander spoor', de eerste single uit haar solodebuut. 'Deuren die ik niet open als ik die ene kies/ levens die ik niet leef en die ik voorgoed verlies', mijmert ze daar met hese stem over de vraag: wat als ik iets anders gedaan had in mijn leven?

Omdat die vraag dezer dagen wel vaker gesteld wordt op televisie (zie ook: Thomas Vanderveken die concertpianist wordt, Hanne Decoutere die de balletpointes uit de kast haalt, Ruben Van Gucht die de Ronde Van Vlaanderen integraal op televisie rijdt), bouwde Vier er *Karen maakt een plaat* rond. Wie dat programma volgt, heeft ook na drie afleveringen nog geen idee over hoe Damen nu precies wil dat dat 'ander spoor' klinkt - er resten er nog evenveel om dat alsnog duidelijk te maken. Of u kunt gewoon naar het afgewerkte product luisteren, dat vandaag al in de rekken ligt.

Hooverphonic

Hoe het alleszins al niet klinkt: als de vrolijke kinderdeuntjes van K3. Dat was te verwachten. Ook niet als 'Kzing', het liefdesliedje dat Damen in 2014 voor Radio 2 opnam in het plat *Antwèrps*: Damen bedient zich van een eenvoudig, zij het enigszins mak en fantasieloos AN. En ook niet als 'Hard', de dance-stamper van Regi die ze in 2007 van vocalen voorzag (en die in één moeite bewees dat Engels écht niet haar taal was).

In plaats daarvan doet *Een ander spoor* denken aan *Macht der gewoonte* van Isabelle A (2008). Ook gemaakt door een zangeres die via bedachtzame, Nederlandse teksten komaf wou maken met het brandmerk van de kitscherige vrolijkheid uit het verleden. En ook van klasvolle gitaren, piano's en strijkers voorzien door een lid van Hooverphonic. Dat het bij Karen Damen Raymond Geerts was die achter de knoppen zat, en niet Alex Callier, verklaart dat het geheel wat minder ambitieus klinkt - de muziek zou bijvoorbeeld niet misstaan in een lift - maar wielen draaien er ook niet af.

Dat gebeurt wel bij de zang: wanneer het tempo omhoog gaat in 'Hoge bomen' of 'Cow girl', lijkt Damen de blazers vergeefs achterna te hollen. Wát ze zingt, schuwt dan weer de risico's: 'Mona Lisa' en 'Het maakt niet uit' beschrijven liefde in



Karen Damen: waar is de passie? © Kris Van Exel

zulke vage, veilige bewoordingen dat het niet altijd duidelijk is of het nu om Damens lief of kind gaat. 'Het maakt niet uit wie of waar, wat of hoe - hoe hoe/ zolang ik samen met jou alles doe - doe doe' gaat ook niemand een Nobelprijs opleveren. Maar lichtpunt 'Astronaut', een brief aan Damens zoon Sky, is wel ronduit schattig. 'Je struikelt, valt en gaat weer staan/ dat is nu eenmaal hoe de dingen gaan/ en onweersstaanbaar eigenwijs/ begin je aan je ruimtereis'. Mochten K3-zangeressen altijd voor hun eigen kinderen zingen, het zou zo klinken.

Dat alles maakt *Een ander spoor* tot een plaat met bestaansrecht - het had een treinramp kunnen worden, maar dat werd het niet. Maar waar we nog steeds het raden naar hebben, is de bestaansreden. De veilige muzikale uitwerking, de voorzichtige onderwerpkeuze noch de zoektocht in het programma ('Ik vind alles schoon, klinkt het daar') wijzen op *Een ander spoor* als het ultieme document van het Grote Verhaal van Karen Damen. 'Toch maak ik deze plaat vooral voor mezelf', zegt Damen keer op keer in het tv-programma en de interviewreeks die haar concert in de Lotto Arena aankondigt. Ons niet gelaten, maar dan is het misschien toch wat veel eer om er een tv-programma, een interviewreeks en een concert in de Lotto Arena aan te koppelen.

'Ik heb de maand na mijn optreden helemaal geblokkeerd in mijn agenda', zei Damen woensdag in de gratiskrant *Deze Week*. 'Dan ga ik alles doen waar ik al lang zin in had, maar geen tijd voor had.' We kunnen alleen hopen dat er uit die andere projecten meer passie spreekt.

'Een ander spoor' van Karen Damen is nu uit ★☆☆☆☆. Op 17/3 treedt ze op in de Lotto Arena, Antwerpen.